

โรคติดต่อที่มากับภัยพิบัติทางน้ำ

โดย อาจารย์ ดร.อุมาพร รุ่งสุริยะวิบูลย์

30 มีนาคม 2554

จากการที่เกิดภาวะน้ำท่วมอย่างกว้างขวางในประเทศไทยขณะนี้ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ทำให้การสุขาภิบาลในพื้นที่ดังกล่าวไม่ถูกสุขลักษณะและสิ่งที่น่ากลัวตามมาคือ อาจก่อให้เกิดการระบาดของโรคติดต่อตามมา เนื่องจากการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่อพยพหนีภัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายของโรคติดต่อได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะโรคติดต่อที่มีอาหารและน้ำที่ไม่สะอาดเป็นสื่อ และโรคติดต่อที่นำโดยแมลง

โรคติดต่อที่มีอาหารและน้ำเป็นสื่อที่พบบ่อยในช่วงน้ำท่วมและหลังน้ำท่วม ได้แก่ โรคผิวหนัง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคตาแดง โรคติดเชื้อระบบทางเดินอาหาร โรคฉี่หนูและโรคหัด ทำให้ประชาชนต้องมีการอพยพย้ายหนีจากภัยพิบัติโดยเฉพาะภัยจากน้ำนั้น ทำให้ประชาชนมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคแพร่มาทั้งน้ำและทางเดินอาหารเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัดทั้งสถานที่พักพิงและระบบสุขาภิบาล รวมทั้งการบริโภคอาหารที่ไม่สะอาด ภาวะน้ำท่วมยังทำให้โรงงานแยกสิ่งปฏิกูลมีการปล่อยเชื้อโรคลงในแม่น้ำ นอกจากนี้สิ่งประชาชนควรระมัดระวังและป้องกันตัวเองเป็นอย่างดีคือโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน เช่น เชื้อเลปโตสไปโรซิสที่เป็นสาเหตุของโรคฉี่หนู มีหนูเป็นตัวแพร่โรคที่สำคัญ ตัวเชื้อสามารถซ่อนไข่เข้าทางบาดแผลได้ง่ายมาก การระบาดของเชื้อโปรโตซัว *Balantidium coli* ที่มาจากการเลี้ยงฟาร์มสุกร หรือการเลี้ยงเป็ด ไก่ ของเสียจากการเลี้ยงสัตว์ ช่วยเร่งการเจริญเติบโตของแบคทีเรีย (anaerobic bacteria) ซึ่งจะทำให้น้ำเสียเป็นอุบัติเหตุที่เพิ่มขึ้นของโรคอุจจาระร่วงเนื่องจากการพัดพาหน้าดินที่ปนเปื้อนมูลสัตว์ลงสู่แหล่งน้ำลำธาร นอกจากนั้นแล้วแหล่งน้ำที่ปนเปื้อนเชื้อโรคนั้น ยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อที่ก่อให้เกิดแผลติดเชื้อ ผื่นอักเสบ (dermatitis) น้ำกัดเท้า และโรคตาแดง ซึ่งเกิดจากการติดต่อดังกล่าวโดยตรงกับน้ำ แต่โรคเหล่านี้มักจะไม่มีการระบาดของโรคเป็นวงกว้าง

โรคติดต่อที่นำโดยแมลง ภัยพิบัติทางธรรมชาติโดยเฉพาะน้ำท่วมจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของโรคติดต่อที่นำโดยแมลง โดยเฉพาะสัตว์ร่ายที่เรียกว่า ยุง ซึ่งเป็นพาหะของหลายโรคด้วยกันเช่น ไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่มีุงกลายเป็นพาหะ, ไข้มาลาเรีย มียุงก้นปล่องเป็นพาหะ, ไข้สมองอักเสบ (West Nile Virus) ติดต่อดังกล่าว และโรคเท้าช้าง ติดต่อดังกล่าวโดยยุงลายเป็นพาหะ ในบริเวณแหล่งน้ำนิ่งที่เกิดจากฝนตกหนัก หรือการท่วมขังของน้ำภายหลังน้ำท่วมจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงมีผลทำให้เกิดการแพร่กระจายของยุงที่เป็นพาหะที่นำโรคมารสู่มนุษย์ และเมื่อมีแหล่งเพาะพันธุ์ที่มากขึ้นจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะทำให้ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงต้องได้รับผลกระทบจากยุงโดยตรง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประชาชนหลบหนีน้ำท่วมมาหลบนอนนอกอาคารบ้านเรือนทำให้มีโอกาสถูกยุงกัดได้ง่ายขึ้น และเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นแล้วยังมีปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคได้ง่ายขึ้น เช่น ไม่มีระบบการเฝ้าระวังยุงที่ดี ดังนั้นเพื่อไม่ให้ยุงชนิดที่เป็นพาหะนำโรคเป็นตัวที่จะก่อให้เกิดปัญหา ช่วงเวลาที่ปริมาณน้ำท่วมขังเริ่มลดลงจำเป็นต้องทำการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวด

เมื่อเกิดน้ำท่วม ผู้ประสบอุทกภัยต้องระวังป้องกันตัวเองจากโรคร้ายดังที่กล่าวมาด้วย